

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba
Mortos g. 14, LT-03219
Vilnius

2018-01-23

Nr.18-14

DĖL NACIONALINIO TARPTINKLINIO RYŠIO (ROAMINGO) LIETUVOJE GALIMYBIŲ STUDIJS ATASKAITOS PROJEKTO

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba) parengė ir paskelbė viešą konsultaciją dėl Nacionalinio tarptinklinio ryšio (roamingo) Lietuvoje galimybių studijos ataskaitos projekto (toliau – Ataskaitos projektas).

UAB „Teledema“ (toliau – Teledema) yra Lietuvos viešojo judriojo virtualus ryšio operatorius (toliau – MVNO). Teledema, susipažinusi su Ataskaitos projektu, šiuo raštu su Tarnyba pasidalina savo pastebėjimais dėl Ataskaitos projekto ir jame pateiktų preliminarinių išvadų.

Be to, atsižvelgiant į Ataskaitos projekte pateiktas preliminarines išvadas¹, šiuo raštu Teledema teikia pasiūlymą Tarnybai atlikti detalią didmeninės rinkos, kurioje judriojo ryšio tinklo operatoriai (toliau – MNO) prieš savo judriojo ryšio tinklų suteikia prieigą MVNO, analizę.

1. Pastebėjimai dėl Ataskaitos projekte pateiktų išvadų

Pirma, Teledemos vertinimu, Ataskaitos projekte ir jos preliminariose išvadose pernelyg didelis dėmesys sutelktas į mažmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką. Ir, priešingai, preliminariose išvadose nėra atsižvelgiama į Ataskaitos projekte identifikuotas galimas konkurencijos problemas didmeninėje rinkoje.

Pastebime, kad Ataskaitos projekte² yra specifiškai pažymėta, jog didmeninėje judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra problemų, kurios riboja (gali riboti) konkurenciją, pvz.: aukšti įėjimo į didmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką barjerai; nedidelė potenciali konkurencija judriojo ryšio paslaugų rinkoje. Vis dėlto, formuluojant Ataskaitos preliminarines išvadas į šiuos pastebėjimus nėra atsižvelgiama. Ataskaitos projekto santraukoje³, kurioje iš esmės grindžiama nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo įvedimui nepalanki išvada⁴, akcentuojama tik tai, kad konkurencija mažmeninėje judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra veiksminga.

Kartu atkreipiame dėmesį, kad Europos Komisija išsamiai nagrinėja ne tik mažmeninę, bet ir didmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką (ypatingai tais atvejais, kai tai susiję su MVNO prieiga prie MNO turimų judriojo ryšio tinklų). Koncentracijų, kai vykdomi didelių MNO susijungimai, atveju viena iš praktikoje taikomų sąlygų, kurios pagrindu leidžiama tokias koncentracijas vykdyti, yra MNO įsipareigojimai suteikti MVNO prieigą prie jų turimų judriojo ryšio tinklų. Šios aplinkybės pagrindžia, kad Europos Komisijos praktikoje, nagrinėjant galimas judriojo ryšio paslaugų rinkos konkurencijos problemas, vertinimo metu didelis dėmesys kreipiamas ne tik į mažmeninę rinką, tačiau ir į didmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką, o ypač į tą didmeninę prieigos rinką, kurioje MVNO perka prieigos prie MNO turimų judriojo ryšio tinklų paslaugas.

Antra, Ataskaitos projekte pateikta išvada, esą nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo įvedimas įtvirtinant įsipareigojimus radijo dažnių (kanalų) naudojimo sąlygose (o konkrečiai – MNO įsipareigojimas suteikti MVNO prieigą prie MNO turimo judriojo ryšio tinklo) yra negalimas. Teledemos vertinimu, tokia išvada yra abstrakti.

Ši preliminarinė išvada padaryta darant prielaidą, kad rinkoje nėra ūkio subjekto, turinčio didelę įtaką. Net jei

¹ Pvz., „Nacionalinio roamingo paslaugų reguliavimo įvedimas naudojant rinkų tyrimo ar radijo dažnių (kanalų) naudojimo sąlygų keitimo procedūras yra negalimas, o esamas prieigos suteikimo reguliavimas ir ginčų nagrinėjimo procedūra sudaro sąlygas susitarti dėl nacionalinio roamingo paslaugų suteikimo (gavimo)“ (Ataskaitos projekto 86 psl.)

² Pvz., Ataskaitos projekto 29, 32 psl.

³ Ataskaitos projekto 86 psl.

⁴ Ataskaitos projekto 87 psl.

taip ir yra (t.y. nėra ūkio subjekto, turinčio didelę įtaką), remiantis Europos Sąjungos valstybių narių praktika, tokio ūkio subjekto buvimas rinkoje nėra vienintelė prielaida tam, kad radijo dažnio licencijoje būtų numatytas MNO įsipareigojimas prie savo judriojo ryšio tinklo suteikti prieigą MVNO.

Teledemos žiniomis, Europos Sąjungos valstybių narių praktikoje, kai radijo dažnio licencijoje atitinkami MNO įsipareigojimai buvo numatyti, tai buvo daroma, visų pirma, dėl to, kad didmeninė judriojo ryšio paslaugų rinka būtų atvarta platesnei konkurencijai (pvz., siekiant suteikti derybinę galią MVNO). Kai tokios nacionalinės priežiūros institucijos licencijose numatė atitinkamus MNO įsipareigojimus, institucijos nevertino, ar atitinkamoje rinkoje yra didelę įtaką turintis subjektas, ir ši aplinkybė nebuvo reikšminga priimant atitinkamą sprendimą.

2. Pasiūlymas atlikti detalią didmeninės prieigos prie judriojo ryšio tinklų rinkos analizę

Teledema 2017-09-29 raštu Tarnybai jau yra akcentavusi, jog Teledemos pastebėjimų, kurie teikiami dėl nacionalinio tarptinklinio ryšio reguliavimo, pagrindinis tikslas – efektyvios ir veiksmingos konkurencijos Lietuvos judriojo ryšio rinkoje užtikrinimas. Tame pačiame rašte Teledema Tarnybai jau yra minėjusi, kad didžiausias iššūkis, su kuriuo Lietuvoje veikiančios MVNO susiduria aptariamoje rinkoje, yra MVNO prieiga prie ribotų rinkos išteklių, t.y. MNO turimų viešųjų judriojo ryšio tinklų. Tai yra, Teledemos nuomone, didmeninių prieigos prie MNO turimų judriojo ryšio tinklų galimai egzistuoja konkurencijos problemų, kurios riboja efektyvią ir veiksmingą konkurenciją.

Iš to, kaip Ataskaitos projekte formuluojamos preliminarios išvados, darome išvadą, kad, Tarnybos nuomone, nacionalinis tarptinklinis ryšys nėra tinkama priemonė tokioms konkurencijos problemoms spręsti. Visų pirma, dėl to, kad, kaip suprantame iš Ataskaitos projekto formuluočių, Tarnybos nuomone, ši priemonė – nacionalinis tarptinklinis ryšys, taikytina tik tais atvejais, kai vienas MNO, turintis savo tinklą, siekia prieigos prie kito MNO tinklo (skirtingai nei MVNO atvejais, kur pastarieji, apskritai, neturi judriojo ryšio tinklo).

Susipažinus su Ataskaitos projektu, pastebime, kad Ataskaitos projekte konstatuojama, jog egzistuoja aukšti įėjimo į didmeninę judriojo ryšio paslaugų rinką barjerai⁵. Be to, Ataskaitos projekte konstatuojama, kad potenciali konkurencija judriojo ryšio paslaugų rinkoje yra nedidelė⁶. Šios preliminarios išvados, Teledemos vertinimu, atspindi tas galimas didmeninių prieigos prie MNO tinklų paslaugų rinkos problemas, kurias Teledema akcentuoja Tarnybai.

Nors Ataskaitos projekte teigiama, kad „<...> Lietuvoje jau yra pavyzdžių, kai elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, naudodami kitų operatorių elektroninių ryšių tinklų išteklius, teikia elektroninių ryšių paslaugas (pvz., Teledema, CSC, UAB „Eurocom“)⁷. Savo ruožtu atkreipiame Tarnybos dėmesį, jog, mūsų žiniomis, tokią prieigą aukščiau išvardintiems ūkio subjektams teikia tik vienas MNO⁸. Be to, pažymime, kad ir istoriškai tokią prieigą prie savo judriojo ryšio tinklo yra teikęs tik šis vienas MNO. Kiti MNO tokios prieigos neteikia ir, mūsų žiniomis, nėra suinteresuoti jos teikimu.

Be to, pažymime, kad galimas konkurencijos problemas ir grėsmes išskiria ir kitas, Ataskaitos projekte įvardintas, Lietuvos judriojo ryšio rinkoje veikiančias MVNO, t.y. UAB „CSC Telecom“. Pavyzdžiui, Ataskaitos projekte nurodyta, kad šis MVNO Tarnybai pateiktose pastabose pažymėjo, jog nacionalinis tarptinklinis ryšys: „<...> užkirstų kelią judriojo ryšio operatoriams piktnaudžiauti savo galia, nes šiuo metu judriojo ryšio operatoriai taiko kainų spaudimą virtualiems operatoriams“; „<...> užkirstų kelią judriojo ryšio operatoriams piktnaudžiauti savo galia“; „leistų judriojo ryšio paslaugų gavėjams laisvai rinktis paslaugų teikėją pagal tai, kurio iš jų paslaugų kokybė atitinkamoje vietoje yra geriausia“⁹. Iš šių UAB „CSC Telecom“ pateiktų pastebėjimų seka, kad šis MVNO mato, jog aptariamoje didmeninėje prieigos prie MNO turimų judriojo ryšio tinklų rinkoje galimai egzistuoja šio konkurencijos problemos: i) galimai didelė MNO, kuris vienintelis Lietuvos geografinėje rinkoje teikia tokias didmenines paslaugas, įtaka rinkoje; ii) galimai taikomas spaudimas kainomis ir galimas piktnaudžiavimas galia; iii) nėra alternatyvių didmeninės prieigos

⁵ Pvz., Ataskaitos projekto 29 psl.

⁶ Pvz., Ataskaitos projekto 32 psl.

⁷ Ataskaitos projekto 85 psl.

⁸ Dėl UAB „Eurocom“, pvz., žr.: <http://www.eurocom.lt/lt/p/pagrindinis-menu/verslui/ryσιο-kokybe> [„Eurocom veikia Bitės tinkle“]; dėl UAB „CSC Telecom“, pvz., žr.: <http://www.csc.lt/mobilusis-rysius/> [„CSC TELECOM naudoja Bitė Lietuva mobiliojo ryšio tinklo padengimo teritoriją“].

⁹ Ataskaitos 6, 156 psl.

prie judriojo ryšio tinklų teikėjų (nėra konkurencijos iš pasiūlos pusės). Iš Ataskaitos projekto teksto suprantame, kad šias grėsmes minėtas MVNO kildina iš to, kad didmenines prieigos paslaugas Lietuvoje teikia tik vienas MNO. Teledema iš principo pritaria tokiems pastebėjimams.

Ataskaitos projekte ir kituose dokumentuose, kuriuose tiesiogiai ar iš dalies nagrinėjama ši problematika, Tarnyba visais atvejais daro prielaidą, kad Elektroninių ryšių įstatymo (toliau – ERĮ) 22 str. (MNO pareiga derėtis dėl tinklų sujungimo) ir ERĮ 28 str. (ginčų nagrinėjimo procedūra) įtvirtintos priemonės yra pakankamos tam, kad būtų užtikrinta efektyvi konkurencija šioje rinkoje (didmeninėje prieigos prie judriojo ryšio tinklų paslaugų rinkoje). Teledema, kuri faktiškai veikia tokioje rinkoje, mato riziką, kad šios priemonės gali būti nepakankamos (vien dėl to, kad pasiūlą tokioje rinkoje faktiškai teikia tik vienas MNO).

Ankstesniame rašte, kurį Teledema pateikė Tarnybai, paaiškinta, kad, Teledemos nuomone, ERĮ 22 str. 1 d. aprašyta MNO pareiga derėtis dėl tinklų sujungimo yra deklaratyvi. Viena vertus, skirtingai nei EU tarptinklinio ryšio atveju¹⁰ (kur nustatyta, kad MNO privalo patenkinti visus pagrįstus prašymus dėl prieigos prie judriojo ryšio tinklo suteikimo; detalizuota, kas privalo būti įtraukta į pasiūlymą, kuris teikiamas dėl didmeninės prieigos, kuris perkama perdavimo tikslais (t.y. tikslams atitinkantiems MVNO poreikius); nustatyta, kad didmeninių prieigų paslaugų kaina turi būti sąžininga; ir pan.) – ERĮ 22 str. 1 d. atveju, numatyta tik tai, kad MNO privalo derėtis dėl to, kokiomis sąlygomis ir ar apskritai MNO teiks prieigą prie savo tinklo. Nei ERĮ, nei kituose nacionaliniuose teisės aktuose nėra detalizuotas tokios prieigos derėtis turinys. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad minėtoje įstatymo nuostatoje eksplicitiškai numatyta MNO pareiga derėtis tik *dėl tinklų sujungimo*. MVNO atveju, kaip žinoma Tarnybai, tokie subjektai apskritai gali neturėti savo tinklų (kaip, kad yra visų Lietuvoje veikiančių MVNO atveju). Dėl to, MNO netgi turi formalų pagrindą iš viso nepradėti derybų su MVNO, kadangi, Lietuvos MVNO atveju, prašymai būtų teikiami *ne dėl tinklų sujungimo*, o dėl didmeninių prieigos prie MNO tinklo paslaugų teikimo. Taigi, ši aplinkybė pagrindžia, kad ERĮ 28 str. numatyta ginčų nagrinėjimo tvarka, formaliai aiškinant ERĮ nuostatas, gali būti net neefektyvi (nepanaudojama) Lietuvos MVNO atveju. Dėl šių priežasčių ir siekiant teisinio tikrumo, Teledema siūlo, kad Tarnyba atliktų šios rinkos, kurioje MNO parduoda, o MVNO perka didmenines prieigos prie judriojo ryšio tinklo paslaugas, detalią analizę.

Taigi, šiuo raštu, remiantis ERĮ 16 str. 4 d., prašo, kad Tarnyba atliktų detalią didmeninės prieigos prie judriojo ryšio tinklų rinkos analizę. Tai yra, prašo ištirti didmeninę rinką, kurioje MNO prie savo judriojo ryšio tinklų suteikia ūkio subjektams, kurie tokių tinklų neturi, t.y. MVNO. Toks tyrimas, mūsų nuomone, yra reikalingas jau vien dėl to, kad, kaip nurodo pati Tarnyba, tokia praktika, kai MVNO perka didmenines prieigos paslaugas iš MNO, faktiškai egzistuoja. Nepaisant to ši rinka, Teledemos vertinimu, dar nėra deramai išanalizuota ir, Teledemos žiniomis, nėra suformuota ERĮ nuostatų, reglamentuojančių prieigos suteikimą, aiškinimo ir taikymo praktika.

Dar kartą dėkojame už suteiktą galimybę pareikšti savo nuomonę ir pateikti pasiūlymus dėl nacionalinio tarptinklinio ryšio įgyvendinimo priemonių. Tikimės, kad mūsų pateiktos įžvalgos ir pasiūlymai prisidės prie tikslo užtikrinti ir skatinti konkurenciją. Tuo atveju, jei kiltų papildomų klausimų ar manytumėte, kad reikalingi papildomi paaiškinimai, prašome nedvejodami kreiptis ir esame pasirengę pateikti visą turimą informaciją.

Pagarbiai,
Andrius Jankauskas
Direktorius

¹⁰ ES tarptinklinio ryšio reglamento 3 str. bei reguliariai atnaujinamos BEREC gairės dėl šios ES tarptinklinio ryšio reglamento nuostatos aiškinimo, taikymo ir įgyvendinimo